

NYIRI SÁNDOR

A Nemzeti Védelmi Szolgálatról

A 2010. évi választások után megalakuló kormány a programjában meghirdette a rendcsinálást, a jogellenes cselekmények következetes felderítését, az elkövetők szigorú felelősségre vonását. Külön foglalkozik a program a korrupcióval, annak visszaszorításával.

A rendcsináláshoz, a korrupció visszaszorításához a kormány „erős, tiszteletre méltó”, „szigorú, következetes” törvényeket, „gyors bírósági eljárásokat” ígér, és „állandó, erős rendőri jelenlétet” helyez kilátásba minden településen.

A kormány programjának megvalósítása érdekében a rendcsinálás megvalósulásához több törvényjavaslatot terjesztett elő az Országgyűlésnek. Így az Országgyűlés

- két ízben módosította (szigorította) a büntető törvénykönyvet (2010. évi LVI. és 2010. évi CLVII. törvény);
- a 2010. évi LXXXVI. törvény rendelkezett a közbiztonság érdekében szükséges egyes törvények – egyebek között a szabálysértési törvény – módosításáról (ez a törvény is a szigorítás szellemében fogant);
- a 2010. évi CXLVII. törvény az egyes rendészeti tárgyú és az azokkal összefüggő törvények – egyebek között a rendőrségi törvény – módosításáról szól. Az Rtv. módosításával a jogalkotó a rendészeti szerveknél előforduló korrupció és más jogsértések megelőzésének teremtette meg a kibővített szervezeti kereteit, létrehozva a Rendvédelmi Szervek Védelmi Szolgálat helyébe lépő Nemzeti Védelmi Szolgálatot. A törvény felhatalmazása alapján a kormány megalkotta a 293/2010. (XII. 22.) kormányrendeletet a rendőrség belső bűnmegelőzési és bünfelderítési feladatokat ellátó szervének kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzése és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról. Ezzel a Nemzeti Védelmi Szolgálatra vonatkozó joganyag (anyagi és eljárásjog) kialakulóban van. Várat még magára a szolgálat kirendeltségeiről rendelkező kormányrendelet [Rtv. 4/A § (2) bek.] és a szolgálat szervezeti és működési szabályzatát jóváhagyó miniszteri rendelkezés [Rtv. 5. § d) pont].

A szolgálat létrehozásának elvi alapja

Nyomós közérdek fűződik a rendvédelmi (rendészeti), valamint az irányításukat ellátó szervek alkotmányos, törvénsértésektől, rendsértésektől, korrupciótól mentes működéséhez. E szervek ugyanis olyan állami tevékenységet végeznek, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közrendet közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányulnak.

E tevékenységhez a törvények olyan eszközöket adnak a rendvédelmi szerveknek, amelyek a törvényekben meghatározott esetekben és előfeltételek megléte esetén korlátozhatják az alapvető emberi és szabadságjogokat. E tevékenységet kiemelt fontossága, valamint a túlkapások megelőzése, felderítése miatt is folyamatosan ellenőrizni kell. Erre a jogszabályok megteremtik a lehetőséget.

Az alkotmány szerint a közrend és a közbiztonság védelme érdekében a szükséges intézkedések megtétele, valamint a rendvédelmi szervek irányítása a kormány feladata [alkotmány 35. § (1) bekezdés h) és i) pont]. Ezt az alkotmányos tételt bontja ki az Rtv., amikor kimondja, hogy a kormány a rendészetért felelős miniszter útján irányítja a rendőrséget. [4. § (3) bek.]. 2010. január 1. óta a Nemzeti Védelmi Szolgálat már a törvény által kimondva nem része az általános rendőrségi feladatokat ellátó rendőrségnek, hanem az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervtől független, önálló rendészeti szerv. E rendőri szerv fő feladata a rendvédelmi szervek belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési célú ellenőrzése [Rtv. 1. § (2) bek. 14. pont]. Feladatának teljesítése közben megilletik mindazok a jogok és terhelik mindazok a kötelességek, amelyeket a rendőrségről szóló törvény a rendőrnek megad, illetve előír, az okok megléte esetén ugyancsak feladatának teljesítéséhez értelemszerűen alkalmazhatja a törvényben felsorolt intézkedéseket és kényszerítő eszközöket, a titkos információgyűjtést is.

A törvény az irányítás, a felügyelet és az ellenőrzés kifejezéseket használja. Az igazgatástudomány általánosan elfogadott álláspontja szerint az ellenőrzés az irányítás és a felügyelet legfontosabb részjogosultsága. Az ellenőrzés a vezetéshez, a vezetői tevékenységhez is kapcsolódik.

Az ellenőrzés – az irányítás egyik eszközeként – feltárja azt, hogy jogszabályok, az azokon alapuló vezetői döntések hogyan, mennyire valósulnak meg, illetve ha nem, akkor mi lehet ennek az oka, a mulasztásért, a jogsértésért nem kell-e valakit felelősségre vonni, nem kell-e a döntést – döntéseket – helyesbíteni, esetleg újakat hozni.

Az ellenőrzés a vezetéshez, a vezetői tevékenységhez is szorosan kapcsolódik. Az irányítás és a vezetés is a szervezet eredményes, jogsértésektől mentes működésére irányul. Az irányító és az ellenőrzést végző szerv, az irányított, az ellenőrzött szervezeten kívül áll. A vezetés az irányítás által kitűzött feladatot hajtja végre, ebben segítségére van a folyamatos ellenőrzés. Az irányítás legfontosabb jogi eszközei közé tartozik, hogy az irányító szerv jogszabályokban kötelező magatartási szabályokat írhat elő az irányított szervnek, valamint utasításadási joga alapján kötelezettségeket írhat elő. Az ellenőrzés az irányított szerv eredményes, jogsértésektől mentes működésének garantálása érdekében ezek végrehajtását ellenőrzi.

A rendvédelmi szervek belső bűnmegelőzési ellenőrzését, a bűncselekmények felderítését illetően a törvény ennek megfelelően teremtett új helyzetet, amikor létrehozta a Nemzeti Védelmi Szolgálatot.

A szolgálat nyomozó hatósági jogkört nem gyakorol [Rtv. 7. § (2) bek.], bűnfelderítési feladata a nyomozás elrendeléséhez szükséges gyanú megállapításáig vagy kizárásáig tarthat [293/2010. (XII. 22.) kormányrendelet 6. § (1) bek.].

A szolgálat személyi hatálya

a) A vonatkozó jogszabályok alapján ellátja a hivatásos állományba jelentkezőnél, valamint a hivatásos állomány tagjánál a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló törvényben meghatározott kifogástalan életvitel ellenőrzését.

A kifogástalan életvitel ellenőrzése a rendvédelmi szerveknél speciális jogosultság, amely a rendvédelmi szerv, mint munkáltató helyzetéből adódik. A rendvédelmi szerv speciális közhatalmi jogosultságai következtében az állományába jelentkezőktől és tartozóktól nem általános életvitelt vár el, hanem úgynevezett kifogástalan életvitelt, amely megalapozza az e szerveknél elvárt fegyelmet.

A kifogástalan életvitel fogalma a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvényben (Hszt.) található meg. E szerint a kifogástalan életvitelen az érintett magatartásával, életvitelével szemben a hivatásos állományba tartozókkal szembeni társadalmi elvárhatóságnak megfelelést kell érteni. Így különösen vizsgálni kell az érintett jogkövető magatartását, családi és lakókörnyezeti kapcsolatainak ren-

dezettségét, bűncselekményt elkövető vagy azzal gyanúsítható személyekkel fenntartott kapcsolatát, anyagi-jövedelmi viszonyainak rendezettségét. A kifogástalan életvitel tartalmi meghatározásakor a Hszt. visszautal arra a szabályra, kivel nem létesíthető szolgálati viszony (37/A és 37/B §). Nem létesíthető szolgálati viszony azzal

- aki büntetett előéletű;
- aki a betöltendő munkakörnek megfelelő foglalkozástól eltiltás hatálya alatt áll;
- aki büntetlen előéletű, de a bíróság bűncselekmény elkövetése miatt büntetőjogi felelősségét jogerős ítéletben megállapította;
- szándékos bűncselekmény miatt kiszabott ötévi vagy azt meghaladó végrehajtandó szabadságvesztés-büntetés esetén a mentesítés beálltától számított tizenkét évig;
- szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, öt évet el nem érő végrehajtandó szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától számított tíz évig;
- szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, végrehajtásában felfüggesztett vagy részben felfüggesztett szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától nyolc évig;
- szándékos bűncselekmény miatt kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés esetén a mentesítés beálltától öt évig;
- gondatlan bűncselekmény miatt kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától nyolc évig;
- gondatlan bűncselekmény miatt kiszabott, végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés esetén a mentesítés beálltától öt évig;
- gondatlan bűncselekmény miatt kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés esetén a mentesítés beálltától számított három évig;
- akivel szemben a bíróság kényszergyógykezelést alkalmazott, a kényszergyógykezelést megszüntető végzés jogerőre emelkedésétől számított három évig;
- akivel szemben a bíróság próbára bocsátást alkalmazott, a próbaidő, annak meghosszabbítása esetén a meghosszabbított próbaidő elteltétől számított három évig;
- akivel szemben büntetőeljárás – ide nem értve a magánvádas vagy a pótmagánvádó vádindítványa alapján induló eljárást – van folyamatban, a büntetőeljárás jogerős befejezéséig;
- korábban már állt hivatásos szolgálati viszonyban és az lefokozás fenyítés, a bíróság által kiszabott lefokozás vagy közügyektől eltiltás, illetve méltatlanság címén szűnt meg.

Ezért a hivatásos jogviszony létesítése előtt a jelentkezőnek számat kell adnia az előéletéről, a vele közös háztartásban élők adatairól, a gazdasági érdekességére vonatkozó adatokról, jövedelmi viszonyairól, büntető és szabálysértési előéletéről, szabadidős szokásairól.

A kifogástalan életvitel ellenőrzése (biztonsági ellenőrzés) nem új szabály, eddig is ismert volt, a Hszt. szabályozta. A biztonsági ellenőrzés egyúttal a bűnmegelőzés egyik eszköze is. A felvételnél tartott biztonsági ellenőrzés garancia arra, hogy a testületbe ne kerülhessen be olyan személy, akinek az életviteléből következtetni lehet arra, hogy jogellenes cselekményt követhet el. A szolgálati viszony fennállása alatt végzett ellenőrzéssel pedig a gyanúba kerülő rendvédelmi dolgozót lehet tisztázni a gyanú alól, vagy megakadályozható a jogellenes cselekmény továbbfolytatása.

A biztonsági ellenőrzés lefolytatásához a Hszt. és a 293/2010. (XII. 22.) kormányrendelet (a továbbiakban: kormányrendelet) ad némi eljárási szabályt. E szerint:

- A biztonsági ellenőrzést, külön jogszabályban meghatározottak szerint a szolgálati jogviszonyt létesíteni kívánó fegyveres szerv, a szolgálati viszony fennállása alatti ellenőrzést a fegyveres szerv és a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) közösen végzi.
- A biztonsági ellenőrzés elrendelésére a felvétel előtt az illetékes miniszter által meghatározott szerv, a szolgálati viszony fennállása alatt az állományilletékes parancsnok jogosult.
- A szolgálati viszony fennállása alatt a biztonsági ellenőrzést az illetékes miniszter által meghatározott beosztásokban, a miniszter által meghatározott gyakorisággal, legfeljebb azonban évente végre kell hajtani. Soron kívüli, illetve más beosztásban lévők ellenőrzésére akkor kell intézkedni, ha az állományilletékes parancsnok tudomására jutó adatokból kifogásolható életvitelre, vagy a törvényes és befolyásolástól mentes szolgálatellátást veszélyeztető körülményre lehet következtetni.
- A kifogástalan életvitel ellenőrzését az NVSZ főigazgatója feljegyzéssel rendeli el.
- A kifogástalan életvitel ellenőrzését harminc napon belül be kell fejezni, a határidő indokolt esetben harminc nappal meghosszabbítható.
- Az ellenőrzést meg kell szüntetni, ha a jelentkező a kezdeményezéstől eláll, vagy a hivatásos jogviszony bármilyen ok miatt megszűnik.
- Az ellenőrzésről összesítő jelentést kell készíteni, és az NVSZ főigazgatója, ha kifogásolható életvitel nem állapítható meg, egyszerű határozatot, ellenkező esetben indokolt határozatot hoz.

- Az NVSZ az ellenőrzés végrehajtásáról – az ellenőrzött személy előtt leplezett módon – kép- és hangfelvételt készíthet, ezek csak az ellenőrzés célja érdekében használhatók fel.
- A jelentkezőt, illetve a szolgálati viszonyban álló személyt az ellenőrzés befejezése utáni harminc napon belül tájékoztatni kell az ellenőrzés tényéről, annak terjedelméről, a megvizsgált körülményekről és a következtetésekről.
- Nem kell tájékoztatást adni abban az esetben, ha az ellenőrzéskor megállapított adatok alapján titkos információgyűjtés elrendelésére vagy büntetőeljárás megindítására kerül sor, és a tájékoztatás a titkos információgyűjtés, illetve a büntetőeljárás eredményességét veszélyeztetné.
- Ha a szolgálati viszony nem jön létre, vagy a szolgálati viszony fennállása alatti ellenőrzés jogsértést, illetve a kifogástalan életvitel megkérdőjelezésére alkalmas körülményt nem állapít meg, a keletkezett iratokat, illetve adatokat az ellenőrzés befejezésétől számított nyolc napon belül meg kell semmisíteni.

A biztonsági ellenőrzés első szakasza, az adatgyűjtés, felszínre hozhat olyan adatokat, amelyek valamely bűncselekmény elkövetésére utalnak, de azokból még nem lehet megállapítani a bűncselekmény elkövetésének gyanúját. Erre az esetre a törvény felhatalmazza a szolgálatot a törvény szerinti titkos információgyűjtésre, amelynek célja a gyanú megerősítése vagy kizárása. Abban az esetben, ha a biztonsági ellenőrzés első szakaszában feltárt adatok szerint a bűncselekmény gyanúját lehet megállapítani, feljelentést kell tenni az illetékes nyomozó hatóságnál. Ebben az esetben bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtést nem, hanem csak a Be. szerinti titkos adatszerzést lehet alkalmazni.

b) Elvégzi a védett állomány megbízhatósági vizsgálatát.

A törvény szerint védett állomány:

- a rendőrség;
- a büntetés-végrehajtási szervezet;
- az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság;
- a polgári védelem;
- a katasztrófavédelmi szervek;
- a Nemzeti Adó- és Vámhivatal;
- az Alkotmányvédelmi Hivatal;
- a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat hivatásos állományú tagjai;

- a felsorolt szervek, az idegenrendészeti hatóság, a menekültügyi hatóság és a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ kormánytisztviselői, valamint közalkalmazotti jogviszonyban álló tagjai;
- az eddig felsorolt szervek irányítását ellátó minisztériumoknak (Belügyminisztérium és Nemzetgazdasági Minisztérium) a felsorolt szervek irányításával, ellenőrzésével kapcsolatos szervezeti egységei;
- az eddig felsorolt szervek bűnüldözési és államigazgatási adatkezelését, pénzügyi és gazdasági ellátását, kiképzését és oktatását végző szervek rendeltetésszerű működése körében eljáró kormánytisztviselői, köztisztviselői és közalkalmazottai.

Egy megjegyzés: a biztonsági ellenőrzés és a megbízhatósági ellenőrzés alá tartozók száma becslések szerint meghaladja a százat. A szolgálat létszáma ötszáz körüli lehet. Feltehető a kérdés: hogyan alakulhat az ellenőrzés hatékonysága? Elméletileg persze az ellenőrizhetőség tudata is szolgálhatja a jogsértések megelőzését.

A megbízhatósági ellenőrzés nem azonos a szolgálat büntetőeljárás-feladatával, annak bevezetéséhez nem szükséges valamely bűncselekmény gyanúját keltő adat. A megbízhatósági ellenőrzés célját a törvény egy mondatban határozza meg: annak megállapítása, hogy az érintett eleget tesz-e a jogszabályban meghatározott hivatali köteletségének. A védett személyek köréből következik, hogy a szolgálat tagjainak szerteágazó, széles körű joganyaggal kell dolgozniuk, ismerniük kell a különböző köteleességeket meghatározó szakági törvényeket, a vonatkozó kormány- és miniszteri rendeleteket, sőt még a belső utasításokat is.

A megbízhatósági vizsgálat eszközei

A szolgálat a megbízhatósági vizsgálat során a valóságban is előforduló vagy feltételezhető élethelyzeteket hozhat létre mesterségesen [Rtv. 7/A § (1) bek.]. A vizsgálat érdekében kialakítandó élethelyzetnek olyannak kell lennie, hogy az a vizsgálattal érintett személy intézkedési, eljárási kötelezettségét vonja maga után. A kialakított élethelyzet nem korlátozhatja a vizsgálattal érintett személy döntési szabadságát az intézkedés módjának, az eljárás rendjének megválasztásában [kormányrendelet 12. § (1) bek.].

A megbízhatósági vizsgálat során, annak sikere érdekében a szolgálat vizsgálatot végző tagja *büntetlenül* a következő jogellenes cselekményeket követheti el [Rtv. 7/B § (2) bek.]:

- a polgári felhasználású robbanóanyagokkal és pirotechnikai termékekkel kapcsolatos szabálysértést;
- valótlan bejelentés szabálysértést;
- vámszabálysértést;
- vámszabálysértés elkövetőjének segítése szabálysértést;
- vámgazdaság szabálysértést;
- tűzvédelmi szabálysértést;
- külföldiek rendszetével kapcsolatos szabálysértést;
- közúti jelzéssel kapcsolatos szabálytalanság szabálysértést;
- érvényes gépjárműfelelősség-biztosítási szerződés nélküli vezetés szabálysértést;
- közúti közlekedési igazgatási szabályok megsértése szabálysértést;
- közúti közlekedési szabályok kisebb fokú megsértése szabálysértést;
- olyan közlekedési szabályszegést, amelynek esetén közigazgatási bírság kiszabásának van helye [a közúti közlekedésről szóló 1988. év I. törvény 21. § (1) bekezdése szerint a gépjármű üzemben tartója, illetve a 21/A § (2) bekezdésében meghatározott esetben a gépjárművet használatra átvevő személy felel azért, hogy az általa üzemeltetett, illetve használt gépjárművel
 - a) a megadott legnagyobb sebességre,
 - b) a vasúti átjárón való áthaladásra,
 - c) a járműforgalom irányítására szolgáló fényjelző készülék jelzésére,
 - d) a járművel történő megállásra és várakozásra,
 - e) az autópálya leálló sávjának igénybevételére,
 - f) a behajtási tilalomra, a kötelező haladási irányra,
 - g) a természeti védelemre

vonatkozó – külön jogszabályban meghatározott – egyes előírásokat betartsák.

A (2) bekezdés szerint, ha a felsorolt előírásokat megszegik, az üzemben tartó, illetve a 21/A § (2) bekezdésében meghatározott esetben a gépjárművet használatra átvevő személy harmincezertől háromszázezer forintig terjedő közigazgatási bírsággal sújtható.

A törvény 21/A § (2) bekezdése szerint, ha a gépjárművet az üzemben tartó a szabályszegést megelőzően más személy használatába adta, és ezt a használatba vevő személy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozatával igazolja, vagy – azon gépjárművek esetében, amelyek külön jogszabály alapján a közúti forgalomban menetlevéllel, illetve fuvarlevéllel vehetnek részt – olyan menetlevéllel, illetve fuvarlevéllel igazolja, amelyből a használó adatai megállapíthatók, a közigazgatási bírságot a használóval szemben kell kiszabni.]

- magánlaksértést (Btk. 176. §);
- hivatali visszaélést (Btk. 225. §);
- hamis vádat (Btk. 233. §);
- hatóság félrevezetését (Btk. 237. §);
- vesztegetést (Btk. 250. §);
- vesztegetés feljelentésének elmulasztását (Btk. 255/B §);
- befolyással üzérkedést (Btk. 256. §);
- közérdekű bejelentő üldözését (Btk. 257. §);
- közokirat-hamisítást (Btk. 274. §);
- magánokirat-hamisítást (Btk. 276. §);
- visszaélés okirattal (Btk. 277. §);
- egyedi azonosító jel meghamisítását (Btk. 277/A §);
- szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését (Btk. 329/A §).

c) Bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtést végezhet.

Engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtési módszerek és eszközök:

- informátor, bizalmi személy, titkos kapcsolat létesítése magánszeméllyel;
- az eljárás célját leplezve vagy fedett nyomozó igénybevétele információgyűjtés vagy adatellenőrzés;
- fedőokirat felhasználása;
- fedőintézmény fenntartása;
- helyiség ellenőrzése;
- csapda alkalmazása;
- rendőr igénybevétele a sértett szerepkörében;
- titkos együttműködési megállapodás;
- munkaviszony kezdeményezése;
- telefon útján továbbított közlés tartalmának megismerése;
- védett titok tartalmának megismerése;
- jelzés elhelyezése.

Ügyészi engedélyhez kötött eszközök:

- mintavásárlás, álvásárlás, bizalmi vásárlás;
- ellenőrzött szállítás végzése;
- bünszervezetbe fedett nyomozó beépülése;
- a feljelentés elutasításának vagy a nyomozás megszüntetésének kilátásba helyezése;
- adatkérés.

A felsorolásból le lehet vonni azt a következtetést, hogy a szolgálat a kifogástalan életvitel ellenőrzését illetően nem eszköztelen, sőt túlságosan is sok, esetenként indokolatlanul sok eszköze van. A jogalkotó az eszközök egy részét dogmatikailag nem biztos, hogy kellően átgondolta. Így érthetetlen, hogy a hamis vádat, a hatóság félrevezetését, a vesztegetés feljelentésének elmulasztását, a közérdekű bejelentő üldözését miért sorolja fel azon bűncselekmények között, amelyeket a szolgálat tagja a kifogástalan életvitel ellenőrzése során elvileg büntetlenül elkövethet. E bűncselekmények egyáltalán nem kapcsolódhatnak a kifogástalan életvitel ellenőrzéséhez, a valóságban előforduló vagy feltételezhető élethelyzetekhez. Ezáltal a törvény lehetőséget ad a szolgálatnak arra, hogy büntetlenül megalapozatlan hamis, sőt koholt tényeket, adatokat hozzon a hatóság tudomására, és annak alapján büntetőeljárás induljon. Lehetőséget ad arra, hogy a hatóságok előtt vesztegetést eltitkoljon. Ilyen szabályok mellett csak abban lehet bízni, hogy az ügyész az ilyen eszköz alkalmazását nem fogja jóváhagyni.

A megbízhatósági vizsgálatra vonatkozó eljárási szabályok

- a) A megbízhatósági vizsgálatot határozattal kell elrendelni, amelynek tartalmaznia kell a vizsgálat elrendelésének okát, okait, az esetleg alkalmazni kívánt bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtő eszközt, annak célját és indokait. Tartalmaznia kell a védett állomány vizsgálatával érintett tagja (tagjai) személyazonosító adatait, szolgálati helyét, a vizsgálat kezdő és befejező napját, továbbá a megelőző egy éven belüli ellenőrzés időpontját és időtartamát.
- b) A vizsgálat lefolytatásához részletes tervet kell készíteni, amelynek tartalmaznia kell:
 - a védett állomány vizsgálatával érintett tagja nevét, szervezeti egységének megnevezését, beosztását, munkakörét;
 - a vizsgálat végrehajtásának indokait;
 - a kialakítani tervezett élethelyzet leírását a tényállás és a helyszín bemutatásával;
 - a vizsgálat tervezett időpontját, helyét;
 - a vizsgálatot végzők nevét és rendfokozatát;
 - a vizsgálatot végzők részletes feladatait;
 - a végrehajtás dokumentálásnak módját;
 - a vizsgálat befejezése utáni tájékoztatás érdekében a vizsgálatával érintett személyek felett munkáltatói jogkört gyakorló személyek nevét, beosztását;

- ha a vizsgálat során alkalmazott módszerként a vizsgálatot végző szabálysértés vagy bűncselekmény elkövetését tervezi, akkor annak indokát és az elkövetési magatartás részletes leírását.
- c) A vizsgálatot elrendelő határozatot és a vizsgálat végrehajtásához készített részletes tervet haladéktalanul meg kell küldeni az ügyésznek, aki két munkanapon belül vagy jóváhagyja, vagy megtagadja a vizsgálatot. Az ügyész a megbízhatósági vizsgálat egész folyamata felett törvényességi felügyeletet gyakorol. Ennek során
 - jogosult a megbízhatósági vizsgálat elrendeléséről szóló határozatról, a megbízhatósági vizsgálat végrehajtásáról szóló részletes tervről az elrendelést követő – a határozat és a részletes terv megküldésével történő – haladéktalan tájékoztatásra;
 - az említett iratok kézhezvétele után két munkanapon belül dönt a megbízhatósági vizsgálat lefolytatásának jóváhagyásáról;
 - betekinthez a megbízhatósági vizsgálat teljes dokumentációjába;
 - jogosult a megbízhatósági vizsgálat befejezéséről szóló indokolt határozatról – a határozat megküldésével történő – haladéktalan tájékoztatásra;
 - az indokok fennállása esetén a határozat ellen óvást emelhet;
 - a megbízhatósági vizsgálat lezárásáról szóló indokolt határozatot a kézhezvétel után nyolc munkanapon belül visszaküldi a szolgálatnak [1972. évi V. törvény 17/B § (1) és (3) bek.].
- d) Megbízhatósági vizsgálatot naptári évenként legfeljebb háromszor lehet elrendelni, annak tartama nem haladhatja meg a tizenöt napot, a vizsgálatot dokumentálni kell. A vizsgálatot lezáró határozatnak tartalmaznia kell a vizsgálat minden lényeges adatát, így különösen az ügyési törvényességi felügyelet gyakorlásához, valamint az eljárás alá vont érdekeinek védelmét szolgáló adatokat.
- e) Ha a megbízhatósági vizsgálat során bűncselekmény gyanújára utaló adat merül fel, a szolgálat a megbízhatósági vizsgálat befejezése után haladéktalanul feljelentést tesz a hatáskörrel felruházott illetékes nyomozó hatóságnál.
- f) A védett állomány megbízhatósági vizsgálatlal érintett tagját a vizsgálat megindításáról nem, a befejezéséről három munkanapon belül tájékoztatni kell.
- g) A vizsgálat helyszínének és módszerének megválasztása nem akadályozhatja a vizsgálatlal érintett személyt kötelezettségeinek, feladatainak teljesítésében. A vizsgálat módja nem járhat a vizsgálat alá vont személy megalkalmazásával, becsületesével, jó hírnevének sérelmével, a vizsgálat alá vont személy, továbbá mások életének, testi épségének veszélyeztetésével. A vizsgálat nem veszélyeztetheti más hatóság eljárását.

A Nemzeti Védelmi Szolgálat belső bűnmegelőzési és büntfelderítési feladatáról az Rtv.-ben mindössze egy mondat található: „*elvégzi az e törvényben meghatározott belső bűnmegelőzési és büntfelderítési feladatokat*” [Rtv. 1. § (2) bek. 14. pont], valamint felderíti a védett állományt foglalkoztató szervezetknél a jogszabályban meghatározott bűncselekményeket [Rtv. 7. § (1) bek. c) pont]. A szolgálat hatáskörének, továbbá feladatai ellátásának részletes megállapítására a törvény a kormányt hatalmazta fel [Rtv. 100. § (1) bek. h) pont].

Előjáróban tekintsük át, hogy mit értünk bűnmegelőzésen és mit büntfelderítésen! A *bűnmegelőzés* a jövőbeni bűnözés elleni küzdelem, olyan hatások kifejtése, amelyek megszüntetik (visszaszorítják) a bűnözés okait, korlátozzák azok érvényesülését, illetve új okok létrejöttét, és ezáltal lehetetlenné teszik a bűncselekmény elkövetését, a bűnözés terjedését.

A megelőzés stratégiája a bűnözés jelenségszintjeinek megfelelően többsíkú. A megelőzés általános síkja a társadalom fejlődése, a társadalmi haladás, a jólét megteremtése. A társadalom gazdasági, szociális, kulturális fejlődése, változása ellentmondásokat, hátrányos helyzeteket – köztük kriminogén tényezőket – szüntet meg. Mindamellett szükségszerűen újakat hoz létre, de ezekre tudatosan készülni lehet, és várható hatásainak következetes intézkedésekkel elé lehet menni.

A megelőzés középső szintje az egyes bűncselekmény-kategóriákhoz, az elkövetők bizonyos köréhez kapcsolódik. Esetünkben a védett állomány által elkövethető hivatali és korrupciós bűncselekményekhez. Ezen a síkon a cselekmények elkövetését lehetővé tevő okok, feltételek, körülmények kialakulásának vizsgálatára, valamint az elkövetők körének körülményeire kell a figyelmet és a cselekvést irányítani.

A megelőzés harmadik síkja az egyedi jelenség, a konkrét bűncselekmény, annak összes tanulságával. Az egyedi jelenség egyéniesített intézkedéseket igényel, az elkövetőre, a sértettre, azok szűkebb környezetére koncentrál.

A szolgálat által végzett kifogástalanéltvitel-ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat felfogható a védett állomány körében végzett egyfajta bűnmegelőző tevékenységnek is.

A *felderítés* csak valamilyen jogellenes, a törvényben nevesített bűncselekmény adataira irányulhat, jelenti valamilyen ismeretlen körülmény tisztázását, a gyanúba hozható személy szándékának megismerését, az erre vonatkozó tények, adatok megszerzését.

A *felderítés* a bizonyítás tárgyául szolgáló cselekmény körülményeinek, illetve az abban érintett személyek tevékenységének, hollétének és személyi körülményeinek tisztázása, meghatározása, valamint az eljárás sikeres lefolytatásához szükséges feltételek megteremtése céljából végzett információszerezési tevékenység. A felderítés a büntetőeljárásban is ismert fogalom. A Be. 164. § (2) bekezdése szerint a nyomozás során fel kell deríteni a bűncselekményt, az elkövető személyét, fel kell kutatni és biztosítani kell a bizonyítási eszközöket.

A bűncselekmények elkövetésének megelőzése és megszakítása az előkészületben lévő bűncselekményekhez kapcsolódik. Nyomós érdek fűződik ugyanis ahhoz, hogy a bűncselekmények már az előkészítés szakaszában lepleződjenek, és a bűncselekmények kifejlődését a hatóságok megakadályozzák.

Az *adatok megszerzésénél* arra kell ügyelni, hogy azok a nyílt eljárásban kiállják a próbát, ne essenek bizonyítási tilalom alá. [A Be. 78. § (4) bekezdése szerint nem értékelhető bizonyítékként az olyan bizonyítási eszközből származó tény, amelyet a bíróság, az ügyész vagy a nyomozó hatóság bűncselekmény útján, más tiltott módon vagy a résztvevők eljárási jogainak lényeges korlátozásával szerzett meg. Ez a követelmény értelemszerűen vonatkozik a Nemzeti Védelmi Szolgálatra is. A Be. 76. § (2) bekezdése alapján a büntetőeljárásban fel lehet használni azokat az okiratokat és tárgyi bizonyítási eszközöket, amelyeket valamely hatóság – jogszabályban meghatározott feladatainak teljesítése során a hatáskörében eljárva – a büntetőeljárás megindítása előtt készített, illetőleg beszerzett.]

A Nemzeti Védelmi Szolgálat bűnmegelőzési és bűnfelderítési tevékenységének személyi hatálya a 6. oldalon felsorolt védett állományra terjed ki.

A szolgálat bűnfelderítési tevékenységének tárgyi hatályát a rendőrség belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalanéltvitel-ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról szóló 293/2010. (XII. 22.) kormányrendelet 6. §-a tartalmazza. E szerint a szolgálat a következő bűncselekmények miatt folytathat felderítést

- a) a védett személy által elkövetett
 - hivatali visszaélés (Btk. 225. §);
 - bántalmazás hivatalos eljárásban (Btk. 226. §);
 - kényszervallatás (Btk. 227. §);
 - jogosulatlan titkos információgyűjtés (Btk. 227/A §);
 - jogellenes fogva tartás (Btk. 228. §);

- vesztegetés (Btk. 250–255. §);
 - visszaélés személyes adattal (Btk. 177/A §);
 - bűnpártolás [Btk. 244. § (3) bekezdés b) pont];
 - közokirat-hamisítás (Btk. 275. §);
 - zsarolás [Btk. 323. § (2) bekezdés c) pont];
 - a szolgálati helyen vagy a hivatali tevékenységgel összefüggésben elkövetett más bűncselekmény, ha annak felderítése nem tartozik más szerv hatáskörébe;
 - a katonai bűncselekmények, kivéve a szökést, a zendülést és a harckészültség veszélyeztetését.
- b) a védett állományba nem tartozó személy által elkövetett az előző bekezdésben felsorolt bűncselekmények, ha azt a védett állományba nem tartozó személy a védett állományba tartozó személlyel közösen vagy annak segítségével követi el;
- c) a védett állomány tagjával, a védett állomány közeli hozzátartozójával vagy a védett állomány tagjával kapcsolatban álló más személlyel szemben elkövetett kényszerítés (Btk. 174. §), személyi szabadság megsértése (Btk. 175. §), emberrablás (Btk. 175/A §), vagy zsarolás (Btk. 323. §) felderítése, feltéve, hogy e bűncselekményeket a védett állomány tagjának hivatali kötelessége teljesítése miatt vagy reá tekintettel követték el.

A szolgálat nem nyomozó hatóság, felderítő tevékenységét az Rtv. VII. fejezete (titkos információgyűjtés) és végrehajtási rendeletei, utasításai szerint végzi. Felderítő tevékenységét a bűncselekmény gyanújának megállapításáig vagy kizárásáig végzi. A bűncselekmény gyanújának megállapítása esetén feljelentést tesz a hatáskörrel felruházott, illetékes nyomozó hatóságnál. A bármi okból felvetődött gyanú tisztázása – megerősítése vagy kizárása – a szervezet oldaláról, de a szervezet tagja, a védett állomány szempontjából is fontos. Fontos a szervezet morálja, társadalmi presztízse szempontjából, de fontos az egyén szakmai és emberi megítélése szempontjából is. Éppen ezért a szolgálat nemcsak akkor végez hasznos tevékenységet, ha jogellenes cselekedetet tár fel, hanem akkor is, ha a gyanúba került rendvédelmi dolgozót tisztázza a gyanú alól.

A törvény felhatalmazza a szolgálatot arra, hogy az okok megléte esetén titkos információgyűjtést alkalmazzon. A bírói engedélyhez nem kötött titkos információgyűjtési eszközöket a megbízhatósági vizsgálat kapcsán felsoroltam.

A bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtési eszközök a következők. A rendőrség – a szolgálat is – a törvényben meghatározott célból, súlyos

bűncselekmény – az ötévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett bűntett – esetén

- magánlakást titokban átkutathat, az észlelteket technikai eszközzel rögzítheti;
- a magánlakásban történeteket technikai eszközökkel megfigyelheti és rögzítheti;
- postai küldeményt, valamint beazonosítható személyhez kötött zárt küldeményt felbonthat, ellenőrizheti, és azok tartalmát technikai eszközzel rögzítheti;
- elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmát megismerheti, az észlelteket technikai eszközzel rögzítheti; valamint
- számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított vagy azon tárolt adatokat megismerheti, rögzítheti és felhasználhatja.

A szolgálat első ügyrendje – az igazságügy-miniszterrel és a pénzügyminiszterrel egyetértésben kiadott 18/1995. (BK. 19.) BM utasítás – a bűnmegelőzési és bűnfelderítési feladatok ellátásához szükséges információk megszerzéséhez – nem tette lehetővé titkos együttműködési megállapodás kötését a rendvédelmi szervek hivatásos állományban lévő tagjaival. Ez a rendelkezés összhangban volt a rendvédelmi szervekre vonatkozó fokozott követelményekkel. A rendvédelmi szervektől, az ott szolgálatot teljesítőktől ugyanis elvárható, igényelhető, hogy fellépjenek minden jogellenes cselekmény ellen, még akkor is, ha annak elkövetője a soraikban található. Ezt az igényt a Be. 171. § (2) bekezdése meg is fogalmazza: a hatóság tagja és a hivatalos személy, továbbá, ha külön törvény előírja, a köztisztviselő köteles a hatáskörében tudomására jutott bűncselekményt – ha az elkövető ismert, annak megjelölésével – feljelenteni. Azt, hogy e tekintetben ma mi a helyzet, a közlönyből nem lehet kiolvasni, ugyanis az idézett ügyrendet felváltó 2/2000. (BK. 3.) BM utasítással kiadott új ügyrend a közlönyben már nem jelent meg.

A titkosan alkalmazható eszközök közül a büntető anyagi és -eljárási jog szempontjából az informátor és a bizalmi személy magyarázatra szorul.

A törvény nem határozza meg, hogy kit (mit) kell érteni informátoron, bizalmi személyen. A meghatározás nem önmagáért szükséges, hanem azért, mert az informátor vagy a bizalmi személy bűncselekmény elkövetéséhez kapcsolódik, igénybevétele a büntetőeljárásban kerül sor, ezáltal szükséges van jogállásának tisztázására.

Az informátor szó jelentése: információt, felvilágosítást, tájékoztatást, hírt, értesülést, adatot szolgáltató személy.

A bizalom – köznyelvi értelemben – egy személy ismeretén alapuló hit, érzés. Bizalmi embere az lehet valakinek, aki megbízható, hűséges.

Témánk szempontjából az informátor, illetőleg a bizalmi személy bűncselekményre vagy bűncselekmény elkövetőire szolgálat (ad) a bűnüldöző hatóságnak felvilágosítást, tájékoztatást, hírt, értesülést, adatot (információt). Az informátor és a bizalmi személy között az említett azonosság közepette a különbség a következő: az informátor eseti jelleggel, egyéni motiváltság alapján szolgálat információt a bűnüldöző hatóságoknak, neve titokban tartása mellett. Bizalmi személynek az tekinthető, aki a megbízója és annak neve titokban tartása mellett bizonyos időszakon keresztül kötelezettségként segíti a bűnüldöző szervek munkáját.

A bizalmi személy helyzetének megítélésénél nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy látszólag – esetleg a valóságban is – a kettős bizalom esete áll fenn. A bizalmi személy bizalmi embere a hatóságnak, de a bűnözőnek is. A bűnüldözés szempontjából – ideális esetben – az utóbbi bizalom színlelt, de a gyakorlatban előfordulhatnak a bizalmi viszonyok különböző variációi is.

A bűncselekmények és azok elkövetőinek felderítéséhez a hatóságok nemcsak a tanúk, a sértettek és a terheltek vallomásai révén juthatnak el, hanem egyes, velük bizalmas kapcsolatban álló személyek közléséből is. A rendőri irodalomban meghonosodott kifejezés szerint ők a „bizalmi egyének”. *„Többségük olyan ember, aki féltelmében nem mer tanúként szerepelni; felfedése és ismertetése válna a bűnözők között, nemcsak őt veszélyeztetné, de a hatóságnak sem érdeke, mert egyrészt kiválthatja az alvilág bosszúját, másrészt pedig megfoszthatja az adott személyt információszerzési lehetőségétől.”*

A bizalmi személyt illetően az eljárásjogi kérdések vizsgálatánál először azt kell tisztázni, hogy mi a bizalmi személy jogállása a büntetőeljárás rendszerében. A bizalmi személy tájékoztatja a hatóságot a bűncselekményhez kapcsolódó múltbeli és jövőbeli eseményre vonatkozó észrevételeiről, amelyek a büntetőeljárásban egy harmadik féllel relevánsak vagy azok lehetnek.

A bizalmi személy valójában a bizonyítandó tényről tájékoztatja a hatóságot. A bizalmi személy tehát a bizonyítás eszköze, mégpedig tanú. A szó legáltalánosabb értelmében tanú: akinek a bizonyítandó tényről tudomása van. Ebben az értelemben tanú az is, aki vallomást tesz és az is, aki nem köteles vagy nem akar vallomást tenni. Sőt absztrakt értelemben tanú az is, akinek a bizo-

* Kertész Imre: Rendőrség, rendőrállam, jogállam II. Belügyi Szemle, 1989/11., 9–10. o.

nyítandó tényről tudomása van, de a személye valamilyen okból nem kerül a hatóság látókörébe (rejtve maradó tanú).

A bizalmi személy tehát a titkos információgyűjtésre feljogosított szervezetek által a büntetőügyekben eljáró többi hatóság és a büntetőeljárásban részt vevő személyek előtt titokban tartott tanú. A titokban tartás alapja a törvényi felhatalmazás, amely a hatóságot feljogosítja arra, hogy a tanúnak ilyen bizalmi ígéretet tegyen, amely szerint az eljárásban az anonimitását megőrizheti. Bizalmi ígéret nélkül a bizalmi személy ugyanolyan tanú lenne, mint bárki más.

A tanúzási kötelezettség és a bizalmi ígéret ellentmondásban van. Ezt az ellentmondást oldják fel a törvények, amikor a bizalmi személy alkalmazását az ott írt feltételek és szabályok szerint lehetővé teszik. Ezáltal a vádlott el-
esik attól a jogától, hogy az eljárás folyamán megismerje az őt terhelő tanú vallomását. A törvények a bizonyítás törvényességének abszolút körét azért szűkítik, mert a növekvő bűnözés visszaszorítása, leleplezése érdekében a közrendhez, a közbiztonsághoz, a bűnüldözés eredményességéhez fűződő közösségi érdeket fontosabbnak tartják. A bizonyítás törvényességét pedig a megmaradó eszközökkel is garantálni lehet.

A bűnüldözés nemzetközi tapasztalatai szerint bizonyos bűncselekményekkel szemben csak titkos nyomozási módszerekkel és eszközökkel lehet a siker, az eredmény reményében fellépni. A tapasztalatok szerint a módszert nem annyira a konkrét bűncselekmények és azok elkövetői vonatkozásában alkalmazzák, hanem a bűnöző szervezetek struktúrájának, a bűnbandák konspiratív tevékenységének, a bandák közötti munkamegosztás rendjének megismerését szolgálja. A bizalmi személy részére adott ígéret neki és a hatóságnak magától értődőnek tűnik. A hatóság ugyanis elsősorban a bűnfelderítésben érdekelt. Éppen ezért az eljárás e szakaszában nem gondolnak arra, hogy a bizalmi ígérettel korlátozható-e az ügyész és a bíróság lehetőségei, a vádlott és a védő jogai.

A hatóság érdeke nyilvánvalóan az, hogy a bizalmi ígéretet be kell tartani. Ellenkező esetben ugyanis veszélybe kerülhet a bizalmi személyek megnyerése, a velük való együttműködés és ezen keresztül a bűnüldözés eredményessége. Elvileg ez a nézet is támogatható azzal a szűkítéssel, hogy a törvénynek kellene kizárnia a saját bűncselekményi részvétel és a hamis vádolás eseteit. Az ilyen tartalommal adott bizalmi ígéretnek kihatása van az eljárás lefolytatására. Az állam ugyanis nem kerülhet a szószeges gyanújába. Ennek elkerülése érdekében el kell dönteni: a bizalmi személy igénybevétele a bűnüldöző hatóság egyedül, saját maga döntheti-e el, ezáltal kényszerhelyzetbe hozza-e a büntetőeljárásban részt vevő többi hatóságot.

A magyar szabályozás úgy döntött, hogy a bűnüldöző hatóság egyedül, saját maga döntheti el a kérdést. Másként van ez például Németországban. Ott a bizalmas, illetve a titkos jelleg biztosításáról a vezető ügyész vagy a rendőri egység parancsnoka dönt. Az informátor személyének bizalmasabb kezeléséhez vagy a bizalmi személy valamely ügyben történő célzott alkalmazásához be kell szerezni az ügyészség beleegyezését. A rendőrség és az ügyészség feljegyzést készít az informátor és a bizalmi személy alkalmazásáról. Ezek másolatait mindkét szerv kölcsönösen kicseréli és lerakja saját titkos irattárába. A német megoldásban érvényesül az a kontinentális elv, hogy a nyomozás ura az ügyész. A német jog a bizalmi személytől származó információ bíróság előtti megismerését, a bizalmi személy „elrejtésével”, a vele kapcsolatot tartó rendőr „közvetett tanúként” történő kihallgatásával teszi lehetővé. Ebben az esetben a rendőr azt mondja el, amit a bizalmi személytől hallott.

Bizalmi személy igénybevétele esetén a nyomozó hatóságnak olyan nyomozási taktikát kell kidolgoznia, hogy a bizalmi személy által szolgáltatott adatok alapján megbízható, a bíróság előtt felhasználható bizonyítékot gyűjtsön, és ne legyen ráutalva a bizalmi személy vagy a közvetítő tanú vallomására.

A bizalmi személy bevetése anyagi jogi kérdéseket is felvet. A bizalmi személy a hatóság számára érdekes szubkultúrákban mozog, beépül a bűnöző szervezetekbe. Teszi ezt azért, hogy ott megfigyeléseket végezzen, információkhoz jusson és azokat a hatósághoz eljuttassa. Ezáltal részt vesz a hatóság bűnmegelőző, bűnüldöző tevékenységének végrehajtásában. E tevékenységével szükségszerűen és tudatosan más személyek magatartását is befolyásolja. Ennek során formálisan bűncselekmények részesévé, tettesévé válhat. A bizalmi személy a tevékenysége végzése közben mást bűncselekmény elkövetésre csábít, beugrat, felbujt (beugrató ügynök, provokáló bizalmi személy), ezáltal kiteheti magát annak, hogy maga is büntethetővé válik.

A provokáló bizalmi személy jogi problémáját a megváltozott bűnözés közepeztette kell vizsgálni. Amikor erősödik a bűnözés agresszivitása, szervezett-sége, veszélyessége, a bűnüldöző hatóságok a társadalom védelme érdekében kénytelenek a megismerés, a felderítés érdekében taktikát változtatni. A taktikának olyannak kell lennie, amely a bűnözés által előidézhető veszély korai szakaszában hatol be, már a „potenciális veszélyt” is figyelemmel kíséri. A bizalmi személy foglalkoztatása az ilyen veszélyek kifizérkésztését szolgálja.

A hatóság a bizalmi személyektől és más úton büntetőjogilag értékelhető információkhoz jut. A jogi értékelés kiindulópontja az, hogy a bűncselekmény elhatárolása a hatóságtól, a bizalmi személytől független, azt a hatóság

a bizalmi személy révén ismeri meg. E megismerésre a bűncselekmény elhatározása utáni különböző fázisokban kerülhet sor.

A veszély elhárítása, a legveszélyesebb bűncselekmények megelőzésének igénye arra kell hogy készítse a hatóságot, hogy már a klasszikus kísérlet-határ előtti területre is behatoljon. Ilyen esetben a bizalmi személy cselekménye nem társadalomra veszélyes. Éppen ellenkezőleg: a veszély elhárítása, a bűncselekmény kifejlődésének, megvalósításának megakadályozása társadalmilag hasznos. A hatósági tevékenységet kiváltó gyanú alapja nem a bizalmi személy befolyásának következménye, hanem a saját elhatározásé. Ilyen esetben a bizalmi személy büntetlensége magától értődő.

A hazai bűnözés szerkezetéből kiindulva valószínűsíthető, hogy a bizalmi személy foglalkoztatására a szervezett bűnözés, a tiltott kábítószer-kereskedelem, a fegyverkereskedelem és a pénzhamisítás területén kerül sor. Ezekben az esetekben a bizalmi személy a cselekmény leleplezése érdekében kívánja, akarja a cselekmény büntetőjogilag értékelhető megvalósítását, de nem akarja a cselekmény befejezését, az eredmény bekövetkezését, azt, hogy a fegyver, a kábítószer, a hamis pénz forgalomba kerüljön. A bűnildözés megismerési érdeke is azt igényli, hogy hozzáférjen a „bűnözésüzlethez”, a maghoz, a háttérben lévő személyekhez, szervezetekhez.

Az elkövetőben az elkövetési szándék már kialakult, sőt a bűnildöző hatóság ismerete szerint a szándéknak megfelelő tényállásszerű cselekményeket már meg is valósította. A bizalmi személy ezért nem felbujtó. A fegyver, a kábítószer, a hamis pénz provokált vásárlásakor az elkövető a hatóság látókörébe kerül, és a hatóság további, jól megválasztott taktikával a bűntársak közelébe férközhet, teljesíteni tudja felderítési kötelezettségét.

A hatóság a bizalmi személy bevetésével nem a közrend ellen lép fel, hanem éppen annak érdekében cselekszik. A bűncselekmény jogrend ellen ható tevékenység, a tettes az állam, a közösség ellen cselekszik. Az elkövető saját elhatározásból helyezkedik szembe a közrenddel, a jogrenddel. Az állam éppen a közösség védelme érdekében alkalmazza – a megismerés, a felderítés eszközeként – a bizalmi személyt, a cselekményét éppen ez legitimálja.

Ellenkező esetben, amikor a szándék kialakítása bizonyíthatóan a bizalmi személynek – a beugrató ügynöknek – tulajdonítható, azaz a bűnös magatartás az állami befolyás következménye, a bizalmi személy felbujtónak válik.

Abban az esetben, ha az informátor, a bizalmi személy tanúvallomása a bizonyítás menetében elengedhetetlenül szükséges és feltételei fennállnak, különösen védett tanúként kihallgatható. Az így kihallgatott informátor, bi-

zalmi személy továbbra is rejtve marad, a felelősség szempontjából releváns tényt azonban a hamis vád és a hamis tanúzás terhe mellett szolgáltatathat.

Mindezek vonatkoznak a Nemzeti Védelmi Szolgálat felderítő tevékenységére is, abban az esetben, ha a titkos információgyűjtés keretében informátort vagy bizalmi személyt alkalmaznak.